

УДК 330.34:334.021

ОБҐРУНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Маслов Владислав Олександрович,
аспірант Університету банківської справи
e-mail: anschluss@ukr.net

Анотація. Комплексно розглянуто всі аспекти підготовки і впровадження проектів державно-приватного партнерства у сфері освіти в розрізі економічних, фінансових, соціальних, правових, технічних та екологічних параметрів з метою виявлення потреби і можливості їх реалізації, потрібних вкладень (ресурсів) і очікуваних результатів, а також зроблено висновки, за якими партнери можуть переконалися в доцільності реалізації таких проектів державно-приватного партнерства. Розглянуто ризики виконання проектів ДПП і на основі використання методик оцінки таких ризиків дано рекомендації щодо управління ними учасниками ДПП. Доведено, що реалізація проектів ДПП у галузі освіти забезпечить: інтенсивний розвиток і підвищення якості освіти й наукових досліджень; спрямованість освітньої та наукової діяльності на узгодження потреб держави, запитів національної економіки, індивідуальних інтересів і вподобань (здобувачів вищої освіти, наукових і науково-педагогічних працівників, підприємців, представників бізнес-середовища та ін.); підвищення ефективності управління майном закладів вищої освіти; залучення приватних інвестицій у розвиток освітніх установ; посилення економічної спроможності та фінансової автономії закладів вищої освіти; підвищення рівня фінансового і соціального забезпечення суб'єктів освітньо-наукового процесу.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, ризики, екологічна оцінка, соціально-економічна оцінка, державно-приватний університет.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 3; бібл.: 17.

SUBSTANTIATION OF SOCIO-ECONOMIC AND ECOLOGICAL CONSEQUENCES OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF EDUCATION

Maslov Vladyslav,
Ph. D. student of Banking University
e-mail: anschluss@ukr.net

Abstract. The article comprehensively considers all aspects of preparation and implementation of public-private partnership projects in the field of education in terms of economic, financial, social, legal, technical and environmental parameters in order to identify needs and opportunities for their implementation, necessary investments (resources) and expected results. Also, it is provided conclusions on which partners can be convinced of the need to implement such public-private partnership (PPP) projects. The purpose of the article is to analyze the economic, social, environmental indicators of PPP implementation, assessment of the identified risks of PPP implementation for public and private partners. The basic concept of assessing the socio-economic and environmental factors influencing the education sector should be the concept of opportunity cost of economic analysis, which shows that because all resources of society are limited and can have different uses, their value should be measured in terms of lost opportunity to engage in the best available alternatives. activities that require the use of the same resources. The paper considers the risks of PPP projects and based on the use of methods for assessing such risks, gives recommendations for their management by PPP participants. It is proved that the implementation of PPP projects in the field of education will provide: intensive development and improvement of the quality of education and research; orientation of educational and scientific activity on coordination of needs of the state, inquiries of national economy, individual interests and preferences (applicants of higher education, scientific and scientific and pedagogical workers, businessmen, representatives of the business environment, etc.); improving the efficiency of property management of higher education institutions; attracting private investment in the development of educational institutions; strengthening the economic capacity and financial autonomy of higher education institutions; increasing the level of financial and social security of the subjects of the educational and scientific process.

Keywords: public-private partnership, risks, environmental assessment, socio-economic assessment, public-private university.

JEL Classification G20, H19, I21, I22, I29

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 3; bibl.: 17.

Вступ. Глобалізація і сучасні світові тенденції суспільного розвитку сприяють швидшому становленню економіки знань і модернізації системи вищої освіти, зростанню вимог суспільства до якості підготовки фахівців з урахуванням потреб трансформаційних змін економіки України. Метою такої модифікації є формування відкритої системи вищої освіти для переходу до суспільства знань, заснованому на ефективному використанні інтелектуального капіталу, всебічній співпраці закладів вищої освіти, держави і представників приватного бізнесу, широких партнерських відносин з усіма соціальними та економічними інституціями.

Функціонування системи вищої освіти України в сучасних умовах зіштовхується з низкою проблем, які потребують першочергового розв'язання і до яких відносять: невідповідність структури системи вищої освіти реаліям глобального освітнього ринку; бюджетний дефіцит фінансування системи вищої освіти України: складність залучення додаткових ресурсів; низька ефективність управління державним майном закладів вищої освіти. Одним із механізмів для розв'язання означених проблем, запропонованих світовою практикою, є державно-приватне партнерство (далі — ДПП) у галузі освіти. На особливу увагу заслуговують питання оцінювання економічних, соціальних та екологічних наслідків впливу реалізації проектів ДПП у галузі освіти.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Останнім часом зростає інтерес серед широкого кола науковців до вивчення процесів ДПП у сфері вищої освіти. Значний внесок у вивчення впливу механізмів ДПП на соціально-економічний розвиток зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: І. В. Абанкіна [1], О. Ю. Архіпов [3], В. В. Близнюк [4], В. Г. Варнавський [5], І. М. Грищенко [6], Т. І. Єфименко [8], І. В. Запатріна [9; 10], К. В. Павлюк [11], Дж. Салмі [7], В. І. Сацик [12], О. Е. Сімсон [13], І. Д. Фрумін [14], В. Хаам [17], Р. В. Хусаїнов [15], Є. Л. Черевиков [16] та інші.

Відаючи належне напрацюванням науковців, варто зазначити, що немає чіткого розуміння багатоаспектності соціально-економічних і екологічних наслідків впливу реалізації ДПП у галузі освіти. У зв'язку з цим дослідження цього питання набуває особливої актуальності.

Метою статті є аналіз економічних, соціальних, екологічних показників реалізації ДПП, оцінка виявлених ризиків здійснення ДПП для державного і приватного партнера.

Результати дослідження. Вивчення різних наукових джерел дало підставу стверджувати, що дер-

жавно-приватне партнерство в Україні — це система відносин між державним і приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) наявних об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та в користуванні (експлуатації) такими об'єктами [3].

Сприяння здійсненню ДПП є одним із принципів реалізації державної політики у сфері вищої освіти відповідно до статті 3 Закону України «Про вищу освіту».

Об'єктивною основою запровадження механізму ДПП у галузі освіти є ключова роль закладів вищої освіти в розвитку інноваційної економіки, оскільки їхні послуги є суспільно важливими та впливають на становлення і розвиток суспільства шляхом формування інтелектуальної еліти, проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, виконання науково-дослідних розробок і впровадження інновацій [6].

Розроблення комплексного механізму реалізації ДПП у закладах вищої освіти передбачає створення моделі державно-приватного університету і повинно ґрунтуватися на оптимальному поєднанні інституційних і програмно-проектних (контрактних) форм та інструментів ДПП у гнучкій, цілеспрямованій, ефективній системі активізації розвитку взаємодії між державою, освітою, наукою, приватним сектором і громадськістю.

Переваги ДПП для закладів вищої освіти і приватного бізнесу полягають у такому: залучення додаткових фінансових ресурсів (приватні інвестиції) і сучасного обладнання [1]; підвищення економічної і бюджетної ефективності проектів; розподіл ризиків при реалізації проектів; залучення управлінського та інтелектуального капіталу приватного сектору; зниження частки бюджетного фінансування, самоокупність певних напрямів діяльності ЗВО; висока репутація серед абітурієнтів, студентів і науково-освітньої спільноти, міжнародних партнерів [2]; підвищення міжнародних і національних рейтингів ЗВО; допомога випускникам у працевлаштуванні; отримання нових знань; можливість залучення передових технологій при реалізації спільних проектів [3].

Переваги для приватного сектору такі [3]: протекціонізм і підтримка держави в реалізації спільних проектів; можливість залучення кредитів під гаран-

тії держави для реалізації проектів ДПП з установами системи вищої освіти; розподіл ризиків у процесі реалізації й експлуатації проектів; залучення наукового та інтелектуального капіталу сектору вищої освіти; прозорість процедур, чітка регламентація процесу реалізації проектів; податкові пільги при реалізації проектів ДПП у сфері вищої освіти; підвищення репутації в суспільстві завдяки спільним проектам з установами вищої освіти; активна участь роботодавців в освітньому процесі; доступ до передових наукових досліджень, можливість їх апробації в умовах ринку.

Для глибшого розуміння доцільності реалізації проектів ДПП в освіті потрібно глибоко проаналізувати всю сукупність соціально-економічних та екологічних наслідків такого впливу на галузь освіти загалом.

На нашу думку, базовою концепцією, яку варто взяти за основу при здійсненні такого аналізу, має стати концепція альтернативної вартості економічного аналізу, яка засвідчує, що, оскільки всі ресурси суспільства обмежені і можуть мати різне застосування, їхня вартість повинна вимірюватися щодо втраченої можливості займатися найкращим із доступних альтернативних видів діяльності, які вимагають використання тих самих ресурсів.

З огляду на ресурсне забезпечення метою економічного аналізу проектів ДПП у галузі освіти є встановлення їхньої національної привабливості, оцінка економічної ефективності на підставі альтернативної вартості ресурсів, які використовуються у проектах, та визначення можливості їх сприяння зростанню національному добробуту країни. Оцінка суспільної економічної ефективності проектів ДПП полягає також у визначенні матеріально-технічної бази і фінансового забезпечення [2].

Метою соціально-економічного аналізу є визначення прийнятності здійснення ДПП з позиції споживачів (користувачів) і населення регіону та країни загалом, а також наявності комунікаційної стратегії ДПП для одержання підтримки населення і досягнення цілей ДПП, спрямованих на поліпшення якості життя населення; кількісного впливу здійснення ДПП на економіку і суспільство загалом; економічних наслідків для зацікавлених сторін. Тому важливим аспектом аналізу є підготовка техніко-економічного обґрунтування, яке повинно враховувати особливості проведення соціального аналізу, а саме [7]: неможливість кількісної характеристики соціальних змін і результатів, що супроводжуватимуть проекти; оцінку результатів проектів різними соціальними групами, яка може бути протилежною, оскільки йдеться про суб'єктивні інтереси і необхідність вибору соціальної групи, інтересам якої слід віддати перевагу.

Основним методологічним підходом оцінювання проектів ДПП у галузі освіти є встановлення їхнього

впливу на соціальну систему, з одного боку, і зворотного впливу соціальної системи на ефективність їх реалізації.

Соціальний аналіз техніко-економічного обґрунтування проектів полягає в потребі визначення їхніх розмірів і характеру впливу, що має не тільки регіональне, а й загальнодержавне значення, ідентифікації окремих соціальних проблем і визначення шляхів їх розв'язання за умови реалізації проектів ДПП [8].

Вважаємо, що за виявлення негативного ставлення до проектів визначених цільових груп доцільно розробити заходи щодо усунення такого впливу на соціальну систему, з одного боку, і усунення впливу зазначених груп на перебіг реалізації проектів ДПП — з другого.

До таких заходів може бути віднесено:

- активне обговорення цілей проектів серед широких верств населення регіону;
- коригування умов реалізації проектів;
- інформування населення про соціальні та економічні зміни, підготовка і розроблення певних компенсаційних заходів тощо;
- розроблення заходів щодо пошуку і залучення для підтримки впровадження проектів усіх зацікавлених осіб, створення умов для успішного їх функціонування.

Інструментарієм таких соціологічних досліджень є співбесіди, опитувальні листи, анкети, аналіз результатів проведених досліджень тощо.

На нашу думку, оцінку впливу проектів ДПП у галузі освіти на соціальну систему варто здійснювати на основі системи індикаторів соціального розвитку регіону. Така система соціальних індикаторів дозволяє визначити соціальний стан проектів, а також мати змогу відстежувати динаміку їхнього розвитку та обслуговування.

Запропоновану систему показників, визначення яких є необхідним для соціального проектування в рамках ДПП, наведено в *табл. 1*.

Звертаємо увагу на те, що при оцінюванні впливу проектів ДПП на соціальний розвиток використовується метод порівняння стану за умови запровадження проектів і без такого запровадження. На підставі наведених вище показників надається оцінка поточного і прогнозованого соціального стану проектів ДПП, а також оцінка їхнього впливу на окремі показники соціального розвитку.

Зокрема, зайнятість населення матиме позитивну динаміку з огляду на збільшення чисельності працездатного населення, адже зменшуватиметься рівень безробіття, що позитивно вплине на структуру робочої сили за віковою і статевими ознаками. З огляду на практичну сферу ДПП відбуватимуться позитивні зміни в освітній і професійній структурах населення.

Система показників для здійснення аналізу соціальних наслідків впливу ДПП у галузі освіти

Соціальні індикатори	Показники
1. Зайнятість	<ul style="list-style-type: none">– чисельність працездатного населення;– рівень безробіття;– структура робочої сили за віковою і статевою ознаками;– плинність кадрів у професійних групах;– наявність вакансій у різних професійних групах, за змістом праці;– пропозиція робочої сили в тих самих групах
2. Соціальна структура	<ul style="list-style-type: none">– освітня структура населення;– кількість студентів на 1 тис. населення;– кількість осіб із вищою освітою;– чисельність науковців;– професійна структура населення;– кількість працівників, зайнятих у матеріальному і нематеріальному виробництві;– структура населення за майновим статусом
3. Громадське життя	<ul style="list-style-type: none">– наявність громадських організацій (ділових, професійних, етнічних, релігійних, політичних);– участь населення в цих організаціях;– рівень суспільних проблем, що порушуються локальними засобами масової інформації;– програми (кількість, масштаб), ініційовані громадськими організаціями.

Примітка. Сформовано за [6; 14].

Отже, очевидним є позитивний вплив проєктів ДПП у галузі освіти на кількісні та якісні показники структури освітньої діяльності.

Аналіз екологічних наслідків від реалізації проєктів ДПП ґрунтується на ретельному вивченні їхнього впливу на навколишнє середовище.

Визначення рівня впливу є ключовим для проведення соціально-економічного, фінансового і технічного аналізу.

Метою аналізу впливу на навколишнє середовище є [10]: сприяння всеохоплюваному дослідженню впливу на навколишнє середовище проєктів ДПП та їхніх альтернатив; упровадження в дизайн проєктів ДПП усіх чинних екологічних вимог; визначення заходів щодо пом'якшення наслідків впливу проєктів ДПП на навколишнє природне середовище; ідентифікація екологічних проблем, пов'язаних із упровадженням проєктів ДПП в освітній діяльності.

Аналіз впливу проєктів на навколишнє природне середовище доцільно проводити з огляду на чинне екологічне законодавство, що регулює проведення аналізу ефективності проєктів, шляхом здійснення екологічної оцінки. Зокрема, з урахуванням законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу і Державних будівельних норм України ДБН А.2.2-1-95 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливу на навколишнє природне середовище при проектуванні і будівництві підприємств, будівель, споруд» тощо.

У процесі проведення аналізу виявлено, що проєкти ДПП у галузі освіти рідко мають негативний вплив на довкілля і не потребують ретельного екологічного аналізу.

Визначено, що відсутній негативний вплив реалізації ДПП в освітній галузі на стан навколишнього природного середовища, на геологічне середовище, атмосферу, водне середовище, ґрунти, мікроклімат, фауну і флору, заповідні об'єкти, техногенне середовище і соціальне середовище.

Водночас потрібно зважити на те, що при реалізації проєктів ДПП виникатимуть ризики різного масштабу і впливу, які треба вчасно виявляти й упереджувати або мінімізувати.

Оцінка виявлених ризиків здійснення ДПП проводиться згідно з Методикою виявлення ризиків здійснення ДПП, їхньої оцінки та визначення форми управління ними, що затверджена Постановою КМУ № 232 від 16 лютого 2011 року (у редакції постанови КМУ № 713 від 16 вересня 2015 року).

У процесі підготовки проєкту ДПП усі ризики підлягають визначенню, оцінці та розподілу між державним і приватним партнерами. Визначені ризики віднесені до сфери відповідальності того з партнерів, який більш ефективно контролюватиме, управлятиме і запобігатиме виникненню такого ризику. Ризики розподіляються між державним і приватним партнерами у відповідному співвідношенні, з урахуванням причин і факторів, що на них впливають [12].

Найбільш істотні ризики представлено в *табл. 2*.

Перелік істотних ризиків здійснення ДПП

Категорія і підкатегорія ризику	Опис ризику	Вид / метод проведення оцінки	Внесок у фінансову модель	Прогнозований розподіл ризику
1. Отримання дозволів і ліцензій	Ризики відтермінування отримання дозвільних документів	якісна оцінка	–	Приватний партнер
2. Проектування і будівництво (реконструкція, поліпшення, ремонт): – наявність та умови використання земельної ділянки; – недоліки технології; – перевитрата коштів; – затримка у завершенні; – нездатність підрядника; – ризики впливу на навколишнє природне середовище	Ризики попереднього розрахунку фінансування, що може варіюватися, можливим впливом на навколишнє природне середовище (згідно зі звітом оцінки впливу на довкілля)	якісна оцінка	–	Приватний партнер
3. Попит та ринок збуту / праці	Ризики зниження попиту на ринку збуту / праці	якісна оцінка	–	Приватний партнер
4. Операційні ризики: – постачання та вхідні матеріали; – недооцінка витрат; – недоліки технології; – нездатність оператора; – вплив на навколишнє природне середовище	Ризики, пов'язані з перебоями постачання матеріалів, коливання у розрахунку витрат	якісна оцінка	–	Державний партнер
5. Нормативно-правові ризики	Ризики, пов'язані з внесенням змін до положень чинного законодавства	якісна оцінка	–	Державний партнер
6. Фінансові та макроекономічні ризики: – наявність фінансування; – фінансова здатність приватного партнера; – відсоткова ставка; – інфляція; – курс гривні до іноземної валюти	Ризики призупинення державного фінансування, підвищення рівня інфляції / фінансової неспроможності приватного партнера	якісна оцінка	–	Державний партнер / Приватний партнер
7. Соціальні та політичні ризики, заперечення або опір з боку основних зацікавлених сторін	Ризики, пов'язані із впливом соціально-негативних чинників	якісна оцінка	–	Державний партнер
8. Форс-мажорні обставини та інші непередбачені події з високим рівнем впливу	Ризики, пов'язані з обставинами, які важко передбачити: стихійні лиха, епідемії, пандемії тощо	якісна оцінка	–	Державний партнер

Примітка. Складено за [11; 12].

На нашу думку, державний партнер повинен забезпечити управління ризиками, які віднесені частково або повністю до сфери його відповідальності. Їхній перелік наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік ризиків здійснення ДПП, управління якими здійснює державний партнер

Категорія і підкатегорія ризику	Опис ризику	Вплив ризику	Рівень впливу	Імовірність настання	Підхід до управління
1. Операційні ризики: – постачання та вхідні матеріали; – недооцінка витрат; – вплив на навколишнє природне середовище	Ризики відтермінування отримання дозвільних документів	якісна оцінка	середній	середня	попередження (запобігання) виникненню ризику
2. Нормативно-правові ризики	Ризики внесення змін до положень чинного законодавства	якісна оцінка	середній	середня	

Закінчення табл. 3

Категорія і підкатегорія ризику	Опис ризику	Вплив ризику	Рівень впливу	Імовірність настання	Підхід до управління
3. Фінансові та макроекономічні ризики: – наявність фінансування; – відсоткова ставка; – інфляція; – курс гривні до іноземної валюти	Ризики призупинення державного фінансування, підвищення рівня інфляції	якісна оцінка	високий	середня	оптимізація (чи зниження) ступеня ризику
4. Соціальні та політичні ризики, заперечення або опір з боку основних зацікавлених сторін	Ризики, пов'язані із впливом соціально-негативних чинників	якісна оцінка	середній	середня	оптимізація (чи зниження) ступеня ризику
5. Форс-мажорні обставини та інші непередбачені події з високим рівнем впливу	Ризики, пов'язані з обставинами, які важко передбачити: стихійні лиха, епідемії, пандемії тощо	якісна оцінка	високий	висока	оптимізація (чи зниження) ступеня ризику

Примітка. Складено за [16].

Разом із тим перелік ризиків, управління якими здійснює державний партнер, не є вичерпним і може підлягати оновленню у процесі здійснення ДПП.

Висновки. Отже, урахування ризиків і правильне оцінювання економічних, фінансових, соціальних, правових, технічних та екологічних параметрів і наслідків реалізації проектів ДПП у галузі освіти дасть змогу визначити нормативно-правові та організаційні засади оптимального поєднання інституційних і програмно-проектних (контрактних) форм та інструментів ДПП в ефективній системі взаємодії між державою, освітою, наукою, приватним сектором і громадськістю у формі моделі державно-приватного університету, яка характеризується прямими і непрямими соціально-економічними синергетичного ефектами, заснованими на інтеграційних процесах співпраці

держави і бізнесу, науки, освіти і реального сектору економіки.

Реалізація проектів ДПП у галузі освіти забезпечить: інтенсивний розвиток і підвищення якості освіти й наукових досліджень; спрямованість освітньої та наукової діяльності на узгодження потреб держави, запитів національної економіки, індивідуальних інтересів і вподобань (здобувачів вищої освіти, наукових і науково-педагогічних працівників, підприємців, представників бізнес-середовища та ін.); підвищення ефективності управління майном закладів вищої освіти; залучення приватних інвестицій у розвиток освітніх установ; посилення економічної спроможності та фінансової автономії закладів вищої освіти; підвищення рівня фінансового і соціального забезпечення суб'єктів освітньо-наукового процесу.

Список використаних джерел

1. Абанкіна І. В., Абанкіна Т. В. Место вузов в новой экономике: стратегии и угрозы. *Отечественные записки*. 2013. Т. 4. № 55. С. 171—181.
2. Алсуф'єва О. О. Механізм узгодження економічних інтересів суб'єктів національної економіки: рівні та засоби координації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2015. № 1 (49). С. 34—43.
3. Архипов А. Ю., Шевчук Е. В. Государственно-частное партнерство как институт модернизации сферы образовательных услуг: международный и отечественный опыт : монография. Москва : Вузовская книга, 2013. 196 с.
4. Близнюк А. С., Толстенко О. В. Проблеми формування інституту соціального партнерства та соціально орієнтованої підприємницької діяльності в Україні. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 43. С. 178—183.
5. Варнавский В. Г., Клименко А. В. и др. Государственно-частное партнерство: теория и практика. Москва : Изд. дом Гос. ун-та Высшей школы экономики, 2010. 287 с.
6. Економічні аспекти проблем розвитку вищої освіти в Україні : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кора НАПН України І. М. Грищенка. Хмельницький : ХНУ, 2010. 478 с.
7. Дорога к академическому совершенству: становление исследовательских университетов / пер. с англ. под ред. Ф. Дж. Альтбаха, Д. Салми. Москва : Изд-во «Весь Мир», 2012. 365 с.
8. Єфіменко Т. І., Черевиков Є. Л., Павлюк К. В. та ін. Державно-приватне партнерство в системі регулювання економіки : монографія / за заг. ред. чл.-кора НАНУ Т. І. Єфіменко. Київ : Ін-т екон. та прогнозів. НАН України, 2012. 372 с.
9. Запатріна І. В. Публічно-приватне партнерство: потенціал для економік, що розвиваються. Saarbrücken : Lambert Academic Publishing, 2013. 197 с.

10. Запатріна І. В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проєктів і надання публічних послуг. *Економіка і прогнозування*. 2010. № 4. С. 62—90.
11. Павлюк К. В., Павлюк С. М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. № 17. С. 10—19.
12. Сацик В. І. Детермінанти глобальної конкурентоспособності університетів: в пошуках ефективної стратегії розвитку вищого образования на Україні. *Вопросы образования*. 2014. № 1. С. 134—161.
13. Сімсон О. Е. Правова модель державно-приватного партнерства як інструмент гармонізації публічних і приватних інтересів в інноваційній стратегії України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04, 12.00.03 / Нац. юр. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 42 с.
14. Фрумин І. Д., Лоялка П. К., Карной М., Тилак Дж., Добрякова М. С., Ронг В. Массовое распространение высшего образования в странах БРИК. *Федеральный справочник. Образование в России*. Москва : Издательский центр «Президент», 2013. Т. 9. С. 203—212.
15. Хусайнов Р. В. Державно-приватне партнерство в системі вищої освіти України. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2014. Т. 19. Вип. 2/2. С. 190—196.
16. Черевиков Є. Л., Богдан І. В., Іголкін І. В. Фінансове забезпечення стратегічних інфраструктурних проєктів на засадах державно-приватного партнерства. *Державний бюджет і бюджетна стратегія: від стабілізації до сталого розвитку в умовах економічних реформ : у 4-х т.* Київ : ДННУ «Академія фінансового управління», 2011. Т. 1 : Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформ. 1016 с.
17. Van Ham H., Koppenjan J. Building Public-private partnerships: assessing and managing risks in port development. *Public Management Review*. 2001. № 3 (4). P. 593—616.

References

1. Abankina, I. V., & Abankina, T. V. (2013). Mesto vuzov v novej ekonomike: strategii i ugrozy [The place of universities in the new economy: strategies and threats]. *Otechestvennye zapiski — National notes*, Vol. 4, 55, 171—181 [in Russian].
2. Alsufoeva, O. O. (2015). Mekhanizm uzghodzhennia ekonomichnykh interesiv subiektiv natsionalnoi ekonomiky: rivni ta zasoby koordynatsii [The mechanism of coordination of economic interests of the subjects of the national economy: levels and means of coordination]. *Ekonomichnyy visnyk Natsionalno hirnychoho universytetu — Economic Bulletin of the National Mining University*, 1 (49), 34—43 [in Ukrainian].
3. Arhipov, A. Yu., & Shevchuk, E. V. (2013). *Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo kak institut modernizatsii sfery obrazovatel'nykh uslug: mezhdunarodnyy i otechestvennyy opyt* [Public-private partnership as an institution for the modernization of the sphere of educational services: international and domestic experience]. Moscow: Vuzovskaya kniga [in Russian].
4. Blyzniuk, A. S., & Tolstenko, O. V. (2014). Problemy formuvannia instytutu sotsialnoho partnerstva ta sotsialno oriientovanoi pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini [Problems of formation of the institute of social partnership and socially oriented entrepreneurial activity in Ukraine]. *Naukovi pratsi MAUP — Scientific works of IAPM*, 43, 178—183 [in Ukrainian].
5. Varnavskij, V. G., & Klimenko, A. V. (et al.). (2010). *Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: teoriya i praktika* [Public-private partnership: theory and practice]. Moscow: Izd. dom Gos. un-ta Vysshej shkoly ekonomiki [in Russian].
6. Hryshchenko, I. M. (Ed.). (2010). *Ekonomichni aspekty problem rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini* [Economic aspects of problems of higher education development in Ukraine]. Khmelnytskyi: KhNU [in Ukrainian].
7. *Doroga k akademicheskomu sovershenstvu: stanovlenie issledovatel'skih universitetov* [The Road to Academic Excellence: Formation of Research Universities]. (2012). (F. J. Altbah, D. Salmi, Trans.). Moscow: Izd-vo «Ves' Mir» [in Russian].
8. Yefymenko, T. I., Cherevykov, Ye. L., & Pavliuk K. V. (et al.). (2012). *Derzhavno-pryvatne partnerstvo v systemi rehuliuвання ekonomiky* [Public-private partnership in the system of economic regulation]. Kyiv: In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy [in Ukrainian].
9. Zapatrina, I. V. (2013). *Publichno-pryvatne partnerstvo: potentsial dlia ekonomik, shcho rozvyvaiutsia* [Public-private partnerships: potential for emerging economies]. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing [in Ukrainian].
10. Zapatrina, I. V. (2010). Publichno-pryvatne partnerstvo v Ukraini: perspektyvy zastosuvannia dlia realizatsii infrastrukturykh proektiv i nadannia publichnykh posluh [Public-private partnership in Ukraine: prospects of application for the implementation of infrastructure projects and the provision of public services]. *Ekonomika i prohnozuvannia — Economics and Forecasting*, 4, 62—90 [in Ukrainian].

11. Pavliuk, K. V., & Pavliuk, S. M. (2010). Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v sotsialno-ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnership in the socio-economic development of the state]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky — Scientific works of KNTU. Economic sciences*, 17, 10—19 [in Ukrainian].
12. Satsik, V. I. (2014). Determinanty global'noj konkurentosposobnosti universitetov: v poiskah effektivnoj strategii razvitiya vysshego obrazovaniya na Ukraine [Determinants of the global competitiveness of universities: in search of an effective strategy for the development of higher education in Ukraine]. *Voprosy obrazovaniya — Educational issues*, 1, 134—161 [in Russian].
13. Simson, O. E. (2015). Pravova model derzhavno-pryvatnoho partnerstva yak instrument harmonizatsii publichnykh i pryvatnykh interesiv v innovatsiinii stratehii Ukrainy [Legal model of public-private partnership as an instrument of harmonization of public and private interests in the innovation strategy of Ukraine]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
14. Frumin, I. D., Loyalka, P. K., Karnoj, M., Tilak, Dzh., Dobryakova, M. S., & Rong, V. (2013). Massovoe rasprostranenie vysshego obrazovaniya v stranah BRIK [Mass distribution of higher education in the BRIC countries]. *Federal'nyj spravochnik. Obrazovanie v Rossii — Federal directory. Education in Russia*, Vol. 9, 203—212. Moscow: Izdatel'skij centr «Prezident» [in Russian].
15. Khusainov, R. V. (2014). Derzhavno-pryvatne partnerstvo v systemi vyshchoi osvity Ukrainy [Public-private partnership in the system of higher education of Ukraine]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika — Bulletin of Odessa National University. Economics Series*, Vol. 19, 2/2, 190—196 [in Ukrainian].
16. Cherevykov, Ye. L., Bohdan, I. V., & Iholkin, I. V. (2011). Finansove zabezpechennia stratehichnykh infrastrukturykh proektiv na zasadakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Financial support of strategic infrastructure projects on the basis of public-private partnership]. *Derzhavnyi biudzhet i biudzhetna stratehiia: vid stabilizatsii do staloho rozvytku v umovakh ekonomichnykh reform. T. 1: Stabilizatsiia derzhavnykh finansiv u konteksti stratehii reform [State budget and budget strategy: from stabilization to sustainable development in the context of economic reforms. Vol. 1: Stabilization of public finances in the context of the reform strategy]*. Kyiv: DNNU «Akademiia finansovoho upravlinnia» [in Ukrainian].
17. Van Ham, H., & Koppenjan, J. (2001). Building Public-private partnerships: assessing and managing risks in port development. *Public Management Review*, 3 (4), 593—616. doi:10.1080/14616670110070622.